

ВІД ВИСТАВКИ РЕАЛЬНОЇ ДО ВІРТУАЛЬНОЇ: ЕВОЛЮЦІЯ БІБЛІОТЕЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ.

ОТ ВЫСТАВКИ РЕАЛЬНОЙ ДО ВИРТУАЛЬНОЙ: ЭВОЛЮЦИЯ
БИБЛИОТЕЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.

FROM THE REAL EXHIBITION TO THE VIRTUAL: THE EVOLUTION OF
LIBRARY ACTIVITIES.

У пропонованій статті розглянуто електронну книжкову виставку у Науковій бібліотеці Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова як новий інформаційний продукт бібліотеки. Досліджуються характерні риси та особливості віртуальної виставки, аналізуються підходи та вимоги щодо її організації. Визначено значення електронної бібліотечної виставки як інструменту дистанційного обслуговування.

В предлагаемой статье рассматривается электронная книжная выставка в Научной библиотеке Национального университета кораблестроения имени адмирала Макарова как новый информационный продукт библиотеки. Исследуются характерные черты и особенности виртуальной выставки, анализируются подходы и требования к ее организации. Определены значения электронной библиотечной выставки как инструмента дистанционного обслуживания.

The proposed article considers an electronic book exhibition in the Scientific Library of Admiral Makarov National University of Shipbuilding as a new information library product. The characteristic features and specificities of the virtual exhibition are explored, approaches and requirements for its organization are analyzed. The values of the electronic library exhibition as a tool for remote service are defined.

Кузнецова І. В., Наукова бібліотека Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова.

Кузнецова И. В., Научная библиотека Национального университета кораблестроения имени адмирала Макарова.

Kuznetsova I. V., Scientific Library of the Admiral Makarov National University of Shipbuilding.

Ключові слова: віртуальні виставки, бібліотечні сервіси, Інтернет-ресурси.

***Ключевые слова:** виртуальные выставки, библиотечные сервисы, Интернет-ресурсы.*

***Key words:** virtual exhibitions, library services, Internet resources.*

Книжкові виставки, як напрям бібліотечно-інформаційної діяльності, з'явилися ще в середині XIX ст. і залишаються важливою складовою бібліотечного обслуговування. Як у бібліотеки, так і у книжкової виставки є свої, скажімо так, «**функціональні обов'язки**».

По відношенню до читача:

- один із шляхів наочного доведення до читачів інформації про новинки у фонді бібліотеки,

- форма тематичного розкриття фонду з актуальних тем,
- оригінальна форма привернення уваги,
- реклама книг та бібліотеки,
- візуалізація книг.

По відношенню до бібліотечного фахівця:

- сприяють підвищенню кваліфікації працівників бібліотеки,
- розкриваються творчі можливості персоналу,
- відбувається інтенсивний обмін досвідом.

Оскільки бібліотека, незалежно від відомчого підпорядкування, є соціальним інститутом, то направлення експозицій виставок виконує і **соціальні функції**, а саме такі як:

- інформаційна — реалізується шляхом розкриття перед читачами складу бібліотечних фондів і змісту окремих видань через виставки-образи, перегляди літератури;

- комунікативна — бібліотечні виставки забезпечують спадковість культурних традицій і досвіду за допомогою тематичних виставок;

- пізнавальна — за допомогою якої бібліотечні виставки стимулюють пізнавальні потреби і інтереси, систематизують інформацію, зацікавлюють читача представленою літературою;

- адаптивна — пропонує максимально наочний і зручний пошук необхідної інформації, особлива увага приділяється дизайну;

- дозвільна — виставки забезпечують психологічний комфорт. Складають привабливий імідж бібліотеки.

З розвитком Інтернету ми отримали нову категорію користувачів — віртуальних, тож застосування сучасних інформаційно-комунікативних технологій дозволяє

впроваджувати в бібліотеках і нову форму виставкового експонування документів – віртуальну (онлайнову, електронну) виставку. Це умовно не обмежений у часі та просторі захід, котрий реалізується за рахунок Інтернет-ресурсів, в межах якого бібліотека має можливість розмістити текстову інформацію, графічне, аудіо- або відео зображення експонатів, що розкривають зміст виставки. Онлайновий бібліотечний сервіс набуває все більшого розвитку та передбачає забезпечення дистанційного доступу до ресурсів бібліотеки широкому колу користувачів Інтернету. Великого значення ця діяльність набуває для осіб із особливим потребами, які навчаються і в нашому закладі, оскільки для них відвідування сайту бібліотеки є майже єдиною можливістю одержати потрібну інформацію.

Електронна бібліотечна книжкова виставка ставить перед собою такі **завдання**:

- сприяти задоволенню наукових, навчальних, виробничих, громадських та інших потреб віддалених користувачів;
- презентувати нові та актуальні друковані документи, що надійшли та зберігаються в відділах бібліотечного обслуговування;
- розкрити галузевий зміст універсального фонду згідно інформаційних запитів користувачів;
- привернути увагу до раритетних або вузькоспеціальних видань;
- розширити активну читацьку аудиторію;
- забезпечити інформаційну підтримку наукових досліджень.

Використання в бібліотечній практиці віртуальних виставок дає змогу **розв'язати ряд проблем**, які неможливо вирішити традиційними методами:

- забезпечення збереження документів;
- оперативність організації виставки та можливість постійного її поповнення новими документами;
- представлення документів у потрібній кількості назв;
- необмеженість терміну експонування документів;
- можливість перегляду змісту окремих документів, зокрема збірників наукових праць та ілюстрацій;
- розкриття змісту представленого видання за допомогою анотації;
- представлення документів, які відсутні у фондах цієї бібліотеки, але мають певне значення для розкриття заданої теми;
- можливість дистанційного перегляду виставки без відвідування бібліотеки у будь-якій час.

Віртуальна виставка – новий інформаційний продукт бібліотеки, що представляється як консолідація традиційного книжкового і новітнього електронного способів презентації документів. Вона компактна, містка і є актуальним провідником у великому потоці інформації.

Основні **етапи підготовки** віртуальних виставок такі ж, як і для традиційних експозицій:

- відбір документів,
- визначення структури,
- компоновання матеріалу,
- оформлення текстів та ілюстрацій.

Користування виставкою має бути зручним і зрозумілим. Структурування документів не обов'язково має відповідати правилам компоновання матеріалу, прийнятим для традиційних виставок. Документи можуть бути розташовані не тільки за розділами, а й за абеткою назв, хронологією або іншими ознаками, що, у свою чергу, спрощує процес організації виставок.

Структура віртуальної виставки, як і звичайної, повинна складатися з розділів, супроводжуватися цитатами, вступними статтями, ілюстративним матеріалом. Виставка повинна бути зручна для сприйняття користувачем у веб-просторі і може містити наступні різновиди інформації:

Дані про видання:

- візуальні (зображення обкладинки, оцифровані частини книги: передмова, вступ та ін.);
- бібліографічні дані (бібліографічний запис + шифри фонду бібліотеки, що представляє виставку);
- аналітичну інформацію (анотації, реферати до видань, рецензії, відгуки читачів та ін.);
- оцифровані частини книги (розділи, найцікавіші витримки тощо);
- посилання на повні тексти книги, якщо вони доступні в бібліотеці, або в мережі Інтернет.

Додаткові матеріали за темою виставки, що існують в мережі:

- посилання на Інтернет-ресурси (біографії, **критичні статті**, рецензії, відгуки, тематичні сайти);
- відомості про наявність книг в інших бібліотеках, Інтернет-магазинах і т.ін.;
- зображення: портрети, ілюстрації, фотографії тематичного характеру.

Додаткова інформація, представлена **створювачами** виставки і відомості про додатковий сервіс:

- біографічні, бібліографічні, енциклопедичні відомості за темою виставки (біографії авторів та інших персон, бібліографічні списки, історичні відомості та ін.);
- вказівка про можливість замовити електронну копію;
- вказівка про можливість замовити книгу по МБА, ЕДД.

Оформлення бібліотечної виставки – один із найцікавіших напрямків бібліотечного дизайну, тому що це чудовий спосіб продемонструвати її рівень підготовки. Оскільки дизайн має свої правила, а дотримуючись їх, можна зробити виставки привабливими та цікавими. Пам'ятаючи про те, що дизайн – це, насамперед, мистецтво «спілкування» з деталями, можна досягти хороших результатів. Перш за все, книжкова виставка повинна сприйматися як єдине ціле. Це досягається спеціальними композиційними методами, кольоровим рішенням та логічними зв'язками між її структурними підрозділами. Музичний супровід відтворює системи естетичних асоціацій, пов'язаних зі світом звуків, характерних для тієї чи іншої теми виставки.

На сьогодні вже існують різні **моделі віртуальних виставок**, серед яких:

- фотовиставки;
- бібліобанер;
- виставки з аудіосупроводом,
- виставки-«листівки» за окремим невеликим літературним твором;
- виставки-«ілюстрації» з «багатим» мультимедійним контентом, у тому числі аудіо- та відеорядом;
- розгорнуті виставки – з розділами, цитатами, ілюстраціями, текстом, відео- та аудіоматеріалами;
- виставки – вікторини, презентації, подорожі, кросворди, питання та ін..

Особливе місце займають тематичні виставки – як інформаційний продукт, що створюється на базі книжкових видань певної тематики. Вони розкривають універсальний бібліотечний фонд в різних аспектах через виставки:

- до знаменних та пам'ятних дат;
- персональні, присвячені життю та діяльності видатних людей;
- присвячені одному, або циклу творів певного автора,
- комплекс експозицій, що створюються послідовно в межах єдиної теми.

Виставкова діяльність нашої бібліотеки була і залишається важливою складовою бібліотечного обслуговування. Вступивши у віртуальне інформаційне середовище, ми

спробували пристосувати даний вид бібліотечної послуги до нових реалій. Отже, «віртуальна книжкова виставка» – це презентація книг в електронному форматі.

У рамках заходів, присвячених 70-річчю від дня народження професора М. М. Александрова, бібліотека, ще тоді УДМТУ (2002р.), розробила першу віртуальну виставку «Вчений, що прославив кораблебудівну науку», яка була презентована під час проведення бібліотекою читацької конференції за книгою Б.А. Бугаєнка, А.Ф. Галя «Ректор Миколаївського кораблебудівного інституту Михайло Миколайович Александров» (Нарис наукової, педагогічної і громадської діяльності), а також у музичній вітальні під час вечора, присвяченого ювіляру. **Вона була першою віртуальною виставкою серед вузівських бібліотек м. Миколаєва.** Згодом виставку відредагували та адаптували під можливості нового сайту Наукової бібліотеки НУК.

Для Інтернет-середовища характерною властивістю є постійний розвиток сервісів, що обумовлює і постійне урізноманітнення форм роботи зі створення віртуальних бібліотечних виставок та їх видів. На сьогодні у нашій бібліотечній практиці в процесі створення віртуальних виставок використовуються такі **сервіси** як: Microsoft PowerPoint, PhotoPeach, PowToon, Popplet, Prezi, Thinglink, VideoScribe, Windows Movie Maker, Wix.com.

PowerPoint – це прикладна програма для створення і відображення наборів слайдів, в яких текст поєднано з графічними об'єктами, діаграмами, фотографіями, звуковими файлами та анімаційними ефектами. Це візуальний і графічний **застосунок**, який використовується головним чином для створення презентацій. Електронні виставки в форматі PowerPoint – найбільш поширені в нашій бібліотеці, при відповідному звуковому оформленні і наявності мультимедійного проектора вони застосовуються як ілюстративний матеріал на комплексних заходах, літературних вечорах, днях інформації. Використовуються і в роздрукованому вигляді як ілюстрований рекомендаційний бібліографічний покажчик. Такі виставки можна переглянути на сайті бібліотеки у розділі «Електронні ресурси»: <http://lib.nuos.edu.ua>.

Сервіс PhotoPeach, призначений для створення простих та яскравих фото- виставок, дає змогу завантажувати з комп'ютера або іншого сайту достатню кількість зображень, обкладинок книг, фото та представляти виставку у двох варіантах: у вигляді фотокаруселі і слайд-шоу. Представником такої виставки є віртуальна виставка «Війна пройшла крізь їхні душі» (<https://photopeach.com/album/18u6acp?ref=est>). Нами були використані фото- та відеоматеріали, які люб'язно надали учасники бойових дій та волонтери, які приймали участь у проведенні Години мужності, з нагоди святкування Дня захисника України.

PowToon – являє собою інструмент для створення анімованих відео-презентацій. У програмі передбачено кілька варіантів анімації тексту на слайдах: написання тексту від руки, послідовна поява букв, а також прості варіанти анімації тексту, до яких звикли в програмі PowerPoint. А бібліотека анімованих зображень неймовірно велика: моделі різних чоловічків в векторній графіці і безліч елементів інфографіки. В цій програмі було створено віртуальну виставку «Електричні машини для електромеханіків» (<https://www.youtube.com/watch?v=QJFrQxscsKw>). Метою вивчення електричних машин є набуття майбутніми інженерами-електромеханіками теоретичних і практичних знань у галузі електромеханічного перетворення енергії. Предметом вивчення є електричні машини і трансформатори, які є основними ланками в сучасних енергетичних установках.

Сервіс Popplet дає змогу створювати розгорнуті виставки з розділами, цитатами, ілюстраціями тощо. Технологія дає можливість використовувати під час підготовки виставки відео – та аудіоматеріали, тексти. Крім того, цей сервіс є зручним для організації колективної роботи, а також для залучення читачів до створення виставки. Як приклад, віртуальна виставка «Не дай СНІДу шанс: Погляд на проблеми ВІЛ-інфекції та СНІДу через художню літературу» (<http://popplet.com/app/#/3673243>). Виставка присвячена пам'яті тих, хто жив з ВІЛ, тим, хто живе з ВІЛ сьогодні, тим, хто допомагає їм жити і почувати себе гідними, потрібними та коханими людьми. У запропонованих художніх творах розкриваються почуття та переживання смертельно хворих людей та ставлення до них оточуючих.

Сервіс Prezi, призначений для створення медіа-презентацій. Інструменти Prezi дають можливість наблизити й віддалити слайди, створюючи трьохвимірний ефект. Цей сервіс можна використовувати для підготовки виставки-презентації, невеликих оглядів тощо. При цьому матеріал можна згорнути в одну картинку і, збільшивши той чи інший слайд, зробити акцент на певному тексті, слові, зображенні. Саме так було створено виставку «Science is the poetry of reality» (<https://prezi.com/-akg8wm-zmja/science-is-the-poetry-of-reality/#>), підготовлену відділом наукової, іноземної літератури та періодичних видань до Року англійської мови в Україні.

Сервіс Thinglink дозволяє додавати додаткову інформацію на фото за допомогою посилань. Thinglink може вбудовувати теги – гіперпосилання і текст – прямо на зображення. Можна додати посилання на що завгодно: інше фото, сайт, відео або аудіо. Цей сервіс було використано в одному із розділів віртуальної виставки «По праву великого таланту» (<https://www.thinglink.com/scene/846999946728046592>). Виставка-

персоналія була підготовлена у рамках відзначення Року ювілеїв літераторів-краян на Миколаївщині, присвячена творчості поетеси Катерини Голубкової.

Сервіс VideoScribe – дозволяє створювати відеоролики з ефектом промальовування сюжету від руки. В створену презентацію можемо додати потрібний аудіо-супровід і записати голос за кадром. Презентація може бути експортована в відео-формат, а також в pdf файл. За останній час в Інтернеті зросла популярність мальованого відео, яке, дійсно, дуже ефективно виглядає. На екрані рука людини малює картинки, пише текст. Прикладом створення такої виставки є «Управління проектами: теорія, досвід, практика» (<https://www.youtube.com/watch?v=bXjdi3fu2HM>). На виставці представлені видання, в яких розглядається комплекс теоретичних та практичних питань з методології управління проектами, розкриваються процедури і технології мінімізації ризику при підготовці та реалізації проекту.

Windows Movie Maker – це спеціальна програма, призначена для створення, редагування і монтажу відеороликів, які згодом можуть **використовуватись (застосовуватись)** різними методами – в якості елементів презентацій, відеоуроків, а також можуть бути опубліковані в Інтернеті. За допомогою цієї програми створено виставку **Цю програму було використано у виставці** «Тарас Шевченко – геній і пророк» (<https://www.youtube.com/watch?v=w22yTdsBEvY>), яку представлено на святковому заході «Слово Кобзаря – джерело невмирущого духу», до 200-річчя від дня народження славного сина українського народу. Для створення виставки було використано книги із фонду бібліотеки, та особисті книги та матеріали І.Б. Марцинковського, голови Громадської організації «Українське товариство «Просвіта» Миколаївщини» ім. Т. Г. Шевченка, кандидата медичних наук, доцента Навчально-наукового гуманітарного інституту.

Wix.com – популярний онлайн-конструктор сайтів з великими можливостями. Сотні унікальних дизайнів під різні формати проектів (від портфоліо до сайту-візитки), або варіанти створення сайту з нуля. Всі елементи веб-сторінки легко редагуються, переміщуються і налаштовуються. Призначений для створення мобільних сайтів, сторінок Facebook або блогів. Представниками таких віртуальних виставок-сайтів є такі електронні виставки як «По праву великого таланту» (<http://libnuos.wixsite.com/golubkova>), «Суднобудування в XXI столітті» (<http://libnuos.wixsite.com/sudnobuduvannya>) та «Видатний науковець зі світовим іменем» (<http://valerikalibnous.wixsite.com/portretvirt>), яка була присвячена кандидату технічних наук, професору, заслуженому працівнику освіти України, академіку Академії наук суднобудування і Академії технологічних наук України, дійсному члену Інституту морської техніки, наук і технологій Великобританії,

завідуючому кафедрою суднових і стаціонарних установок Віктору Михайловичу Горбову.

В 2016 році НБ НУК взяла участь у дистанційному курсі «Електронна бібліографія» для бібліотекарів-бібліографів, який організувала та провела Харківська державна наукова бібліотека імені В.Г. Короленка за підтримки Дистанційної академії «Основа». Під час проведення було організовано конкурс віртуальних (електронних) виставок. За результатами конкурсу (по місту Миколаєву) 2 місце (приз – безкоштовна участь у майстер-клас від Дистанційної Академії «Основа») отримала співробітниця нашої бібліотеки Корольова Т. Д. за віртуальну виставку «Борис Андреевич Бугаенко – учений, писатель, фотохудожник» (<http://tetyanakorolova.wixsite.com/mysite>).

Як бачимо, віртуальні виставки стають невід'ємною складовою виставкової діяльності. Такі **експозиції, частіше**, ми готуємо паралельно з традиційними книжковими виставками. Так, при проведенні Години мужності з нагоди святкування Дня захисника України, на ряду з віртуальною фотовиставкою «Війна пройшла крізь їхні душі», була презентована книжкова виставка «Нові часи – нові герої», де були представлені книги, що розповідають про війну на Україні, яка змінила життя та свідомість мільйонів людей. Присутні ознайомилися з виставкою-есе «Я, війна і Україна», в якій у невеличких оповіданнях свої думки щодо подій в країні виклали студенти Навчально-наукового гуманітарного інституту. Яскравим візуальним доповненням стали роботи студентів-дизайнерів, представлені на виставці-плакат «АТО очима молоді», а також на фотовиставці «Очевидці неоголошеної війни».

Для студентів, що навчаються за спеціальністю «Прикладна лінгвістика», у рамках занять з «Основ інформаційної культури» було організовано інформаційну слайд-годину «Мова і міжкультурна комунікація», на якій першокурсники дізнались про історію, розвиток та структуру НБ НУК, ознайомились із популярними навчальними, науковими, **довідковими виданнями** іноземними мовами з фонду книгозбірні. Були представлені книжкові експозиції: «Від лінгвістики мови до лінгвістики спілкування» та «Speak Up English», та віртуальна виставка англійською мовою «Science is the poetry of reality» за матеріалами енциклопедії «Science – the poetry reality», та музичний відео-кліп до неї «Симфонія науці».

З нагоди вшанування пам'яті Тараса Шевченка, на святковому заході «Слово Кобзаря – джерело невмирущого духу», що був присвячений 200-річчю від дня народження славного сина українського народу, для присутніх було представлено цикл виставок «Життя, сповнене подій». Зміст циклу розкривали експозиції: «Шевченко та

Миколаївщина», «Шевченко – художник», «Шевченко – поет», «Музи Шевченка», та підготовлено віртуальну виставку «Тарас Шевченко – геній і пророк». Для створення виставки було використано книги із фонду бібліотеки, та особисті книги та матеріали із колекції І.Б. Марцинковського, голови Громадської організації «Українське товариство «Просвіта» Миколаївщини», кандидата медичних наук, доцента Навчально-наукового гуманітарного інституту.

Віртуальні виставки НБ НУК – це різноманітні експозиції з різних галузей знань, ювілейні виставки. Вони створюються різними структурними підрозділами бібліотеки, відрізняються за тематикою та цільовою читацькою аудиторією, але всіх їх об'єднує єдина мета – найбільш повне розкриття фонду нашої бібліотеки, наголос на цікавій події. Електронні виставки мають необмежений термін експонування, доступу, дистанційного перегляду в межах Інтернет, оновлення та доповнення з боку бібліотечних працівників. Їх сукупність становить архів накопичених віртуальних виставок, який дозволяє відтворити хроніку виставок за тривалий період, з їх змістом знайомить сторінка сайту бібліотеки <http://lib.nuos.edu.ua>, розділ «Електронні ресурси».

Підсумовуючи, варто зазначити, що використання такої дистанційної форми обслуговування, як віртуальна виставка в бібліотечній діяльності, дає змогу вирішити важливі завдання відповідно до запитів сучасного суспільства. Зокрема, істотно вдосконалити якість бібліотечного обслуговування користувачів, ширше розкрити інформаційні ресурси бібліотеки, надати доступ до наявних в її фондах великої кількості навчально-наукових, історично-культурних надбань.

Список використаної літератури:

1. Збаровская Н. В. Выставочная деятельность публичных библиотек / Н. В. Збаровская. – СПб : Профессия, 2004. – 224 с. – (Серия «Библиотека»).
2. Книжкова виставка: сучасні тенденції [Електронний ресурс] // Запорізь. обл. універс. наук. б-ка ім. О. М. Горького : веб-сайт. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://www.zounb.zp.ua/node/620> (дата звернення: 19.04.2017). – Назва з екрана.
3. Кудря Л. Віртуальна книжкова виставка – нова форма популяризації документів / Л. Кудря // Бібл. планета. – 2009. – № 1. – С. 37–39.
4. Романуха З. Впровадження інформаційних технологій у бібліографічному інформуванні споживачів в університетських бібліотеках / З. Романуха // Вісн. Кн. палати. – 2014. – № 11. – С. 39–43.

5. Сміхова Л. В. Книжкова виставка – одна з форм популяризації книг / Л. В. Сміхова // Шк. б-ка. – 2009. – № 3. – С. 43–46.
6. Ткачук Л. Віртуальна виставка: нова послуга бібліотеки / Л. Ткачук // Вісн. Кн. палати. – 2007. – № 11. – С. 36–38.
7. Туровська Л. Електронна виставка як комунікаційна модель діяльності наукової бібліотеки / Л. Туровська, І. Смоляр // Вісн. Кн. палати. – 2015. – № 3. – С. 29–31.
8. Хоменко І. Бібліотеки в Інтернет–просторі: креативність та творчий пошук. / І. Хоменко // Бібл. форум України. – 2013. – № 4. – С. 15–16.
9. Шестопалова О. В. Віртуальна виставка як сучасна форма бібліотечного обслуговування (з досвіду роботи бібліотеки Криворізького державного педагогічного університету) / О. В. Шестопалова // Бібліотека університету на новому етапі розвитку соціальних комунікацій : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., 1–2 груд. 2016 р. – Дніпро, 2016. – С. 315–320.